Monitor social

NR.8 IUNIE 2011

COPILUL NĂSCUT ÎN AFARA CĂSĂTORIEI: REALITĂȚI ȘI CONSECINȚE

Olga Gagauz

www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

MONITOR SOCIAL

COPILUL NĂSCUT ÎN AFARA CĂSĂTORIEI: REALITĂȚI ȘI CONSECINȚE

Nr. 8

Olga Gagauz

Chișinău 2011

www.viitorul.org

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiative publice, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

str. Iacob Hâncu 10/1, Chișinău
MD-2005 Republica Moldova
373 / 22 221844 tel
373 / 22 245714 fax
office@viitorul.org
www.viitorul.org

Fundația Friedrich Ebert (FES) este o fundație politică, social-democrată germană scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicîndu-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății.

Cu Republica Moldova, Fundația Friedrich Ebert și-a început colaborarea în anul 1994 prin intermediul Biroului Regional de la Kiev, iar din octombrie 2002, la Chișinău activează un birou permanent al Fundației.
Tel.: (373 22) 885830
E-mail: fes@fes.md

Monitorul Social apare cu sprijinul Fundației Friedrich Ebert.
Coordonator Ediție: Ghenadie Mocanu
Asistent cercetare: Tatiana Solonari

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Nici Administrația IDIS „Viitorul” și nici Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”. Persoana de contact: Laura Bohanțov - laura.bohantov@viitorul.org.

Adresa de contact:
Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova
Telefon: (373-22) 21 09 32
Fax: (373-22) 24 57 14
www.viitorul.org
Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

„Monitorul Social” - ISSN 1857-4084

SUMAR:

Introducere 6
Copiii născuți în afara căsătoriei - fenomen cu titlu de normalitate 7
Specificul fenomenului nașterilor copiilor în afara căsătoriei 9
Cauzele și consecințele nașterilor în afara căsătoriei..... 12
Protecția socială a copiilor născuți în afara căsătoriei și a familiilor monoparentale 16
Asistența socială 18
Problemele cu care se confruntă mamele singure 20
Platforma de discuții 22
Concluzii și recomandări 25

INTRODUCERE

Subiectul naşterilor extraconjugale nu este nou, acesta fiind prezent la diferite etape ale dezvoltării istorice a societăţii. O pondere înaltă a copiilor născuţi de mame singure a fost înregistrată după cel de-al Doilea război mondial din cauza disproporţiei dintre sexe, care s-a format în urma pierderilor imense în rândul populaţiei masculine. Treptat, situaţia s-a ameliorat şi numărul de naşteri în afara căsătoriei s-a diminuat. În ultimele decenii, pe fundalul reducerii drastice a numărului total de naşteri, observăm o creştere vertiginoasă a numărului şi ponderii naşterilor extraconjugale, având consecinţe multiple pentru societate, familie, personalitate, fiind şi o expresie a modificării comportamentului nupţial şi familial al populaţiei.

În majoritatea ţărilor europene, inclusiv în Republica Moldova, a crescut considerabil ponderea uniunilor consensuale (căsătoriilor neînregistrate), căsătoria oficială a devenit instabilă, a crescut ponderea căsătoriilor repetate, au apărut mai multe modele familiale (*cohabitation, consensual union, mariage de facto, intimate relationships, couples*)[1], tendinţele menţionate fiind recunoscute ca procese contemporane inseparabile de alte schimbări sociale.

Diversificarea formelor de viaţă familială, posibilitatea proprie atât a bărbatului, cât şi a femeii de a-şi planifica singuri când să-şi întemeieze familia, în ce formă, numărul dorit de copii, precum şi faptul că multe persoane devin părinţi nefiind în relaţii conjugale, demonstrează că parentalitatea, căsătoria conjugală, familia se distanţează tot mai mult, formând instituţii sociale separate[2]. Multe persoane vor să aibă copii, dar pentru aceasta, căsătoria deja nu este obligatorie. A duce o viaţă în comun şi a avea copii se poate şi fără încheierea căsătoriei. Viaţa conjugală mai mult nu presupune domicilierea comună, iar ultima este posibilă şi fără înregistrarea căsătoriei, naşterea copiilor nu întotdeauna se produce în cadrul căsătoriei.

Menţionăm că deşi în societate există unele opinii negative privind naşterea copilului în afara căsătoriei, ele sunt cu mult mai liberale în comparaţie cu cele de acum 20-30 de ani. Noţiunea „născut neligitim" şi-a pierdut sensul. Se observă o atitudine mai tolerantă faţă de femeile necăsătorite, care au născut copilul la o vârstă mai mare şi au făcut aceasta conştient.

1 Perelli-Harris B., Sigle-Rushton W., Lappegard T.Examining nonmarital childbearing in Europe: How does union context differ across countries? http://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2009-021.pdf

2 *Захаров С.* Перспективы рождаемости в России: второй демографический переход // Отечественные записки, 2005, № 3, p. 130.

COPIII NĂSCUȚI ÎN AFARA CĂSĂTORIEI FENOMEN CU TITLU DE NORMALITATE

În ultimii treizeci de ani, ponderea copiilor născuți de femeile necăsătorite a crescut de trei ori. Dacă în anul 1980, 7,4% din numărul total de nașteri reveneau celor extraconjugale, către anul 2004, ponderea acestora a atins 24,5%, după care s-a observat o diminuare relativă – până la 22,4 % în anul 2010 (fig.1).

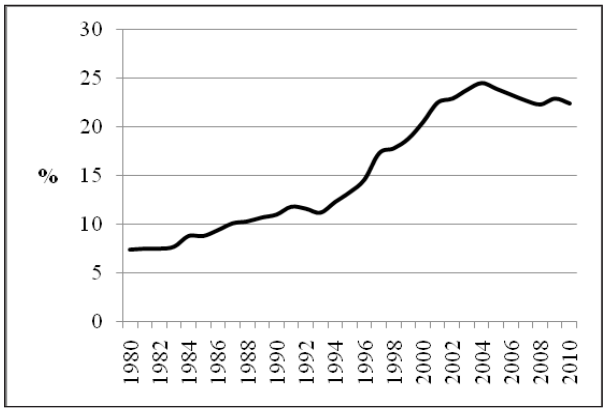

Fig. 1. Dinamica ponderii nașterilor extraconjugale pe medii sociale, anii 1980-2009

Sursa: datele statistice ale Biroului Național de Statistică al RM

Există diferențieri semnificative în ceea ce privește repartizarea nașterilor extraconjugale pe medii sociale. Până în anul 2000, acestea au fost mai mult specifice pentru orașe, apoi se înregistrează o creștere semnificativă a acestora în mediul rural, pe când în mediul urban, numărul nașterilor extraconjugale a fost în scădere. În ultimii zece ani, în sate, ponderea nașterilor extraconjugale se menține practic constant la nivelul de 24-25%. (fig.2).

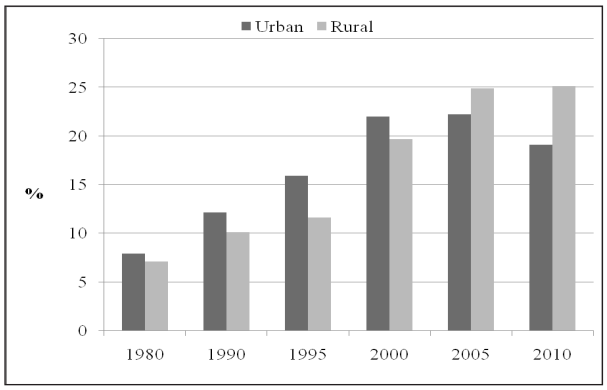

Fig. 2. Ponderea nașterilor extraconjugale pe medii sociale

Sursa: datele statistice ale Biroului Național de Statistică al RM

De menționat că Republica Moldova nu este o excepție în familia țărilor europene în ceea ce privește amploarea fenomenului nașterilor în afara căsătoriei (fig.3). În majoritatea țărilor, ponderea nașterilor extraconjugale a depășit 20%, în multe țări atinge 30%, sunt țări care au trecut limita chiar și de 50%. Impresionează amploarea cu care se extinde acest fenomen: în Italia, pe parcursul anilor 2000-2008, ponderea nașterilor în afara căsătoriei a crescut de la 9,7% până la 22,2%, în Spania – de la 17,7% până la 32,1%. În România, în anul 1990, nașterile extraconjugale au constituit numai 4%, în 2000 – deja 24,1%, iar în 2008 – 27,4%.

Ponderea Republicii Moldova la capitolul nașterilor extraconjugale este relativ scăzută, în special în comparație cu țările europene economic dezvoltate, fiind poziționată la un nivel caracteris-

tic pentru țările ex-socialiste (Polonia, Belarus, Ucraina, Rusia, România).

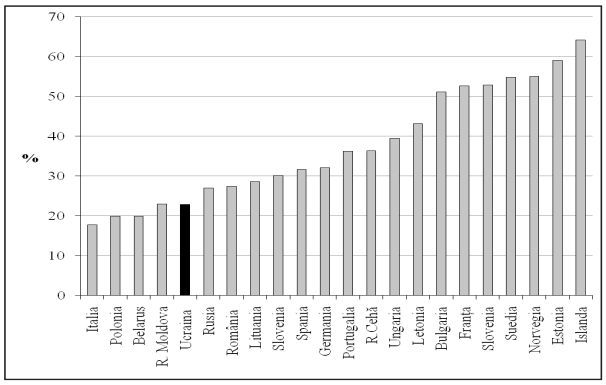

Fig. 3. Nașteri extraconjugale în Republica Moldova și unele țări europene, anul 2008

Sursa: OECD Family database; http://www.oecd.org/document/4/0,3746,en_2649_34637_37836996_1_1_1_1,00.html

Deși în unele țări europene ponderea înaltă a nașterilor extraconjugale se înregistrează pe parcursul mai multor decenii (de exemplu, Suedia), însă, pentru majoritatea statelor, inclusiv pentru Republica Moldova, acest fenomen este relativ nou și necesită abordări corespunzătoare la nivelul politicilor familiale.

Drepturile copilului născut în afara căsătoriei.

În anul 2001, Republica Moldova a ratificat prin Legea nr.722-XV din 07.12.2001 Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei din 15.10.1975., care a intrat în vigoare pentru Republica Moldova începând cu 15 iunie 2002.

Art. 2. *Filiația maternă a oricărui copil născut în afara căsătoriei este stabilită prin simplul fapt al nașterii copilului.*

Art.3*. Filiația paternă a oricărui copil născut în afara căsătoriei poate fi constatată sau stabilită prin recunoașterea voluntară sau prin decizie juridică.*

Art.6 1) *Tatăl și mama unui copil născut în afara căsătoriei au aceeași obligație de întreținere față de acest copil ca și cea care există față de copilul născut în cadrul căsătoriei.*

Sursa: Tratate internaționale, ediția oficială, Chișinău, 2006, volumul 35, pag.51

SPECIFICUL FENOMENULUI NAȘTERILOR COPIILOR ÎN AFARA CĂSĂTORIEI

Este cunoscut faptul că în cea mai mare măsură nașterile în afara căsătoriei sunt specifice grupurilor de vârste tinere până la 20 de ani, precum și grupurilor de vârstă mature (după 35 și în special după 40 de ani). Însă, datorită faptului că natalitatea la femeile din grupele de vârstă matură este scăzută, în numărul total de copii, născuți în afara căsătoriei înregistrate prevalează copiii născuți de mame tinere. Anterior, în Republica Moldova, ca și în alte țări, concepțiile prenupțiale se camuflau prin înregistrarea urgentă a căsătoriei, astfel că mireasa, fiind însărcinată, avea posibilitate să nască în cadrul căsătoriei. Tradițiile, dependența materială și psihologică a tinerilor față de părinți au favorizat crearea unor asemenea familii. Evident că în multe cazuri acestea n-au fost stabile, chiar conflictuale, în mare măsură fiind supuse riscului de destrămare.

Pe parcursul ultimilor 30 de ani, ponderea nașterilor extraconjugale a crescut la toate grupurile de vârstă ale mamei. Însă, dacă la grupurile de vârstă de 20 de ani și peste această creștere a avut un caracter lent, la mamele tinere observăm o adevărată explozie a nașterilor în afara căsătoriei. Ponderea nașterilor extraconjugale la vârstă prematură (până la 20 de ani) a crescut cu 17%, obținând în anul 2009 valoarea de 46,9% din numărul de nașteri în acest grup de vârstă (fig. 4).

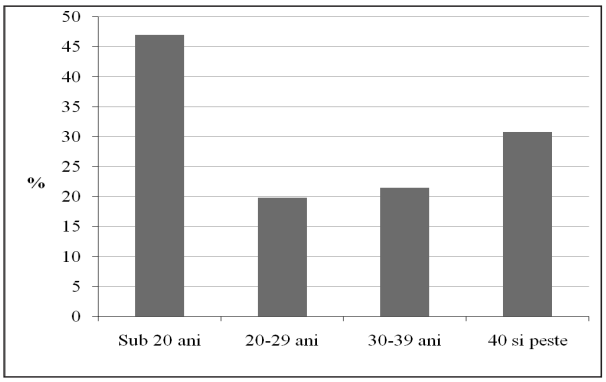

Fig. 4. Ponderea nașterilor extraconjugale pe grupe de vârstă a mamei, anul 2009

Sursa: datele statistice ale Biroului Național de Statistică al RM

Analiza dinamicii nașterilor extraconjugale pe grupe de vârstă și medii sociale demonstrează existența unor particularități în ceea ce privește repartizarea nașterilor în afara căsătoriei. Atât în mediul urban, cât și în mediul rural cea mai înaltă pondere a nașterilor extraconjugale se înregistrează la două grupuri de vârstă: cea mai tânără (până la 20 de ani) și cea mai matură (40 de ani și mai mult). Astfel, în orașe jumătate (50%) din copiii născuți de mamele în vârstă sub 20 de ani sunt extraconjugali, iar în sate –47%. Femeile mature în vârstă de 40 de ani și peste din orașe mai des își permit nașterea copilului în afara căsătoriei decât femeile de la sate (respectiv:

34% și 27,6%). În vârste nupțiale (20-39 de ani) nașterile extraconjugale prevalează la femeile din mediul rural (fig. 5).

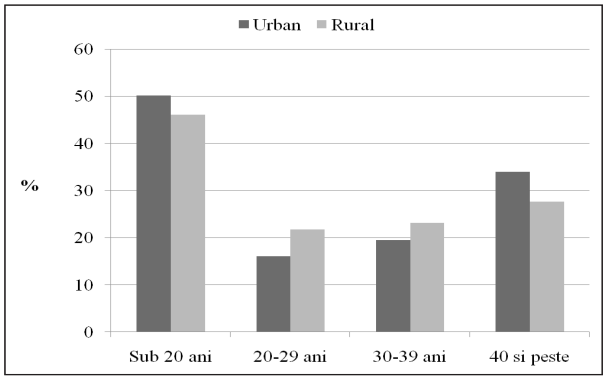

Fig. 5. Repartizarea nașterilor extraconjugale pe grupe de vârstă și medii sociale, anul 2009

Sursa: datele statistice ale Biroului Național de Statistică al RM

În anii 1990-2000 atât în mediul urban, cât și în mediul rural se observă o creștere lentă și treptată a ponderii nașterilor extraconjugale la grupuri de vârstă 20-29 și 30-39 de ani. După anul 2000, în orașe se constată reducerea nașterilor extraconjugale la acest grup de vârstă, pe când în sate acestea continuă să crească.

Nivelul mai înalt al nașterilor extraconjugale în mediul rural, se datorează ponderii mai înalte ale acestora la mamele tinere de până la 20 de ani. O anumită influență asupra dinamicii nașterilor extraconjugale și repartizării lor după grupurile de vârstă ale mamei a exercitat situația socio-economică din țară și legislația cu privire la avorturi.

La mijlocul anilor 1990 s-a înregistrat o scădere esențială a ponderii nașterilor în afara căsătoriei la grupuri de vârstă tinere. Perioada menționată se caracterizează prin aprofundarea crizei socio-economice, ceea ce a provocat creșterea numărului avorturilor, inclusiv din cauza unor probleme sociale (lipsa locuinței, serviciului etc.), întreruperea sarcinii fiind permisă până la 24-25 de săptămâni. După modificarea legislației cu privire la avorturi (limitele pentru avortul la indicații medicale, genetice, juridice sau sociale au fost micșorate la 21 săptămâni) se observă reducerea ratei avorturilor la femei cu vârsta până la 20 de ani de la 28‰ în anul 1995 până la 10‰ în 2009.

O parte din copiii născuți în afara căsătoriei, doar formal sunt extraconjugali, fiind înregistrați, de fapt, conform cererii ambilor părinți s-au născut în cadrul uniunilor consensuale (căsătoriilor neînregistrate), deci în familie. În anul 2009, ponderea copiilor înregistrați la cererea comună a mamei și tatălui a constituit 58%. Distribuția nașterilor extraconjugale în funcție de vârsta mamei și modul de înregistrare a copilului demonstrează că mai bine de jumătate din copiii născuți în afara căsătoriei la toate grupurile de vârstă sunt înregistrați la cererea ambilor părinți, cele mai mari valori fiind observate la femeile în vârstă de până la 16 ani (60,7%) și 30-34 de ani (60,4%), (fig. 6).

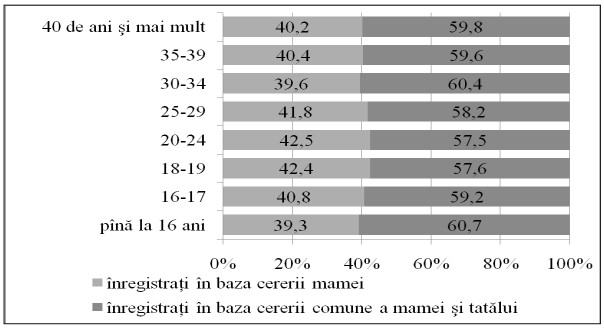

Fig. 6. Distribuția nașterilor extraconjugale în funcție de vârsta mamei și modul de înregistrare a copilului, total pe republică, anul 2009

Sursa: calculat de autor în baza datelor statistice nepublicate ale Biroului Național de Statistică al RM

Pe medii sociale se constată următoarea diferență: în orașe este mai înaltă ponderea copiilor înregistrați la cererea ambilor părinți la grupuri de vârstă mai mature (25 de ani și peste), valoarea acesteia constituind 60-68%, pe când în sate este mai înaltă ponderea unor astfel de cazuri la grupuri de vârstă tinere (până la 25 de ani).

Diferențierile înregistrate între oraș și sat, în mare măsură, prezintă o reflectare a modificărilor în ceea ce privește controlul social asupra comportamentului oamenilor în orașe și sate, precum și abordări diferire cu privire la stabilirea paternității la orășeni și săteni. Pentru stabilirea unor tendințe cu privire la raportul copiilor înregistrați conform cererii ambilor părinți și celor înregistrați numai la cererea mamei, pe medii sociale, este necesară o analiză în dinamică, ceea ce în prezent este imposibil din cauza inaccesibilității datelor statistice. În prealabil, putem presupune că în rândul locuitorilor din mediul rural are loc liberalizarea normelor în ceea ce privește stabilirea paternității. În sate, dar și în orașe o acceptare socială tot mai mare obțin căsătoriile neînregistrate, în cadrul cărora se nasc copiii înregistrați conform cererii ambilor părinți.

În anul 2010, numărul nou-născuților vii a constituit 40 474, inclusiv 9 063 (22,4%) de nașteri extraconjugale.

Statistica Republicii Moldova permite de a diviza în câteva categorii de născuți:

1. copii născuți de femeile căsătorite;
2. copii născuți și înregistrați conform cererii ambilor părinți, inclusiv cazuri când paternitatea a fost stabilită prin instanța judiciară;
3. copii născuți și înregistrați conform cererii mamei, inclusiv copiii abandonați din momentul nașterii și înregistrați conform informației prezentate de maternități, case de copii;
4. alte cazuri, când maternitatea la momentul înregistrării nu este stabilită (copii abandonați, copii găsiți).

Astfel, evidența statistică actuală nu permite de a obține informații obiective cu privire la răspândirea nașterilor în cadrul căsătoriei și în afara căsătoriei. Putem presupune că la categoria celor născuți în afara căsătoriei mai mult se referă totalitatea copiilor înregistrați numai conform cererii mamei.

CAUZELE ȘI CONSECINȚELE NAȘTERILOR ÎN AFARA CĂSĂTORIEI

Analiza naşterilor de rangul întâi în cadrul căsătoriei din punctul de vedere al intervalului protogenez demonstrează că circa jumătate din acestea prezintă concepțiile premaritale, ceea ce rezultă din răspândirea relațiilor sexuale premaritale. Dacă raportăm numărul de naşteri cu intervalul protogenez până la 9 luni (8 349) la numărul mediu al primelor căsătorii la femei pentru anii 2008-2009 (22 362), deducem că circa 37% din căsătorii de rangul întâi au fost încheiate după apariția sarcinii sau chiar după apariția copilului pe lume (tab. 1).

Tabelul 1. **Repartizarea naşterilor de rangul întâi în cadrul căsătoriei în funcție de intervalul protogenez, pe medii sociale, anul 2009**

Naşteri de rangul întâi		Inclusiv, cu intervalul protogenez*					
		0 (căsătoria a fost înregistrată odată cu înregistrarea copilului)		Până la 9 luni		Mai mult de 9 luni	
		Numărul absolut	%	Numărul absolut	%	Numărul absolut	%
Total	16168	484	2,9	7865	48,6	7819	48,3
Urban	6484	80	1,2	2387	36,8	4017	62,0
Rural	9684	316	3,3	4710	48,6	4658	48,1

*intervalul de timp dintre înregistrarea căsătoriei și naşterea copilului

Sursa: calculat de autor în baza datelor statistice nepublicate ale Biroului Național de Statistică al RM

Datele prezentate în tabelul de mai sus demonstrează că ponderea naşterilor cu intervalul protogenez până la nouă luni este mai mare în mediul rural, ceea ce parțial poate fi explicat prin cultura contraceptivă și accesibilitatea avortului mai scăzută la săteni. Evident că deteriorarea normelor morale, standardelor de comportament premarital, permisivitatea socială înaltă vizavi de relațiile sexuale ale tinerilor înainte de căsătorie au un rol primordial în ceea ce privește creşterea numărului naşterilor în afara căsătoriei sau înregistrarea căsătoriei în urma apariției unei sarcini, precum și răspândirea căsătoriilor neînregistrate.

Până în prezent, în conștiința de masă predomină opinia că naşterile extraconjugale sunt un fenomen marginalizat, rezultat al unui comportament nechibzuit al tinerilor, sau a unei decizii conștiente a femeii tinere, care a hotărât să nască un copil „pentru sine". Însă dacă o astfel de opinie ar fi fost justă, atunci în structura naşterilor extraconjugale trebuia să predomine naşterile de rangul întâi. Datele statistice demonstrează un tablou contrar. Din totalitatea naşterilor extraconjugale ponderea celor de rangul întâi constituie 59,1% sau cu 7,7% mai mult decât în cadrul căsătoriilor înregistrate. Dacă naşterile de rangul doi prevalează în cadrul căsătoriei (35% contra celor 26,2%), atunci ponderea naşterilor de rangul trei, de rangul patru și mai mult, în funcție de statutul juridic al copilului, nu diferă semnificativ (tabelul 2).

Tabelul 2. **Repartiția copiilor născuți după rangul naşterii şi statutul juridic, anul 2009, în %**

Rangul naşterii	Din numărul total de naşteri	Copii născuți în cadrul căsătoriei	Copii născuți în afara căsătoriei
primul copil	53,2	51,4	59,1
al doilea copil	33,0	35,0	26,2
al treilea copil	9,7	9,7	9,5
al patrulea și mai mulți	4,2	3,9	5,3
Rangul mediu al naşterii	**1,67**	**1,68**	**1,62**

Sursa: calculat de autor în baza datelor statistice nepublicate ale Biroului Național de Statistică al RM

Diferența în rangul mediu al naşterii este nesemnificativă, ceea ce demonstrează profilul structural identic al naşterilor indiferent de statul juridic (în căsătorie sau în afara căsătoriei).

Astfel, naşterea copilului în afara căsătoriei, care în opinia publică deseori este considerată ca o consecință a circumstanțelor parvenite, a obținut o mare amploare, depășind limita de cazuri marginale. Reieşind din datele prezentate mai sus, rezultă că există grupuri sociale care nu tind să-şi înregistreze căsătoria, totodată se caracterizează printr-un nivel destul de înalt al natalității. În prezent, fiecare al cincilea copil de rangul doi şi trei, precum şi fiecare al treilea din următoarele naşteri succesive se naşte în afara căsătoriei. Cauzele acestui fenomen, dar, probabil, mai mult consecințele lui, necesită o analiză profundă, elaborarea unor abordări noi în ceea ce priveşte protecția socială a copiilor născuți în afara căsătoriei.

Motivele care provoacă naşterea copilului în afara căsătoriei prezintă un rezultat al acțiunii unei totalități de factori printre care pot fi numiți: transformările socio-economice, modificarea normelor morale în sfera familiei şi căsătoriei, răspândirea relațiilor sexuale premaritale, migrația în masă şi scăderea controlului social asupra comportamentului tinerilor, precum şi tranziția de la relațiile tradiționale, patriarhale la relațiile contemporane, întemeiate pe principiile egalității de gen, convergența rolurilor sociale ale bărbaților şi femeilor, în general, şi rolurilor intrafamiliale, în particular.

Creşterea bruscă a naşterilor extraconjugale în Republica Moldova, ca şi în alte țări europene, în mare măsură este determinată de amploarea *fenomenului uniunilor consensuale (căsătoriilor neînregistrate)*. Astfel, conform Recensământului populației din 2004, 58 de mii de cupluri conjugale (7,2%) au declarat că trăiesc în comun fără înregistrarea căsătoriei, cel mai mare număr fiind înregistrat în mediul rural (68,7%). Intensitatea fenomenului demonstrează frecvența căsătoriilor neînregistrate pe grupe de vârstă (tabelul 3).

Tabelul 3. **Numărul de uniuni consensuale (căsătorii neînregistrate) în Republica Moldova pe medii sociale, vârste şi sexe (la 1000 de populație)**

Vârsta (ani)	***În total pe populație***		***Urban***		***Rural***	
	Bărbați	***Femei***	***Bărbați***	***Femei***	***Bărbați***	***Femei***
15-19	3,1	17,6	2,0	8,1	3,8	26,0
20-24	33,4	60,2	26,5	40,0	38,2	78,0
25-29	64,1	71,0	53,0	55,7	71,4	82,0
30-34	68,0	64,0	60,4	55,2	72,9	70,2
35-39	63,6	53,8	57,6	46,3	67,1	59,2
40-44	53,7	43,7	46,4	35,1	52,2	50,0
45-49	45,7	41,5	37,5	31,8	50,7	48,6
50-54	44,6	39,7	38,0	28,6	49,0	43,3
55-59	43,2	36,8	33,3	25,5	50,0	45,0

Sursa: Biroul Național de Statistică al RM

Conform datelor prezentate în tabel, uniunile consensuale sunt răspândite la toate vârstele, având valori maxime la femeile din grupul de vârstă de 25-29 de ani (71,0), la bărbați – la 30-34 de ani (68,0). Cele mai înalte valori se semnalează în mediul rural la femeile din grupul de vârstă de 25-29 de ani (82,0), la bărbați - de 30-34 de ani (72,9).

Calcularea ponderii uniunilor consensuale din numărul total de căsătorii în funcție de vârstă și sex demonstrează că cel mai mare număr al acestora se înregistrează printre tinerii cu vârsta de 15-19 ani: la bărbați – 40,7%, la femei – 29%. În mediul rural, dintre persoanele cu vârsta de 15-19 ani care au indicat starea civilă „căsătorit/căsătorită", 42,2% din bărbați și 42,8% din femei concubinează. În mediul urban acest indice este mai redus, având următoarele valori: 25,7% – la femei și 37,5% – la bărbați. Evident, tinerii cu vârsta de până la 20 de ani încă n-au reușit să obțină independența materială și un statut social, din aceste considerente ei nu se grăbesc să încheie căsătoria. Totodată, discordanța în timp între atingerea de către tineri a maturității fiziologice și sociale, precum și liberalizarea moravurilor referitor la existența relațiilor sexuale înainte de căsătorie duc la răspândirea concubinajului. Deși mulți tineri de această vârstă consideră că își verifică compatibilitatea caracterelor, de fapt, are loc probarea scenariilor sexuale, care în multe cazuri se soldează cu nașterea unui copil în afara căsătoriei.

Factorul principal care influențează ponderea înaltă a nașterilor extraconjugale la cele mai tinere grupuri de vârstă prezintă un *nivel scăzut al culturii contraceptive la etapa de inițiere a vieții sexuale.* De regulă, sarcina nu este planificată și dorită până la vârsta de 20 de ani.

Deși în ultimele decenii în Republica Moldova se atestă o scădere a natalității la adolescenți, în comparație cu alte țări europene economic dezvoltate, nivelul acesteia este de 2-3 ori mai mare. Totodată, printre țările ex-socialiste, țara noastră se evidențiază cu un nivel relativ mai scăzut al natalității în grupul de vârstă a tinerelor de 15-19 ani (fig.7).

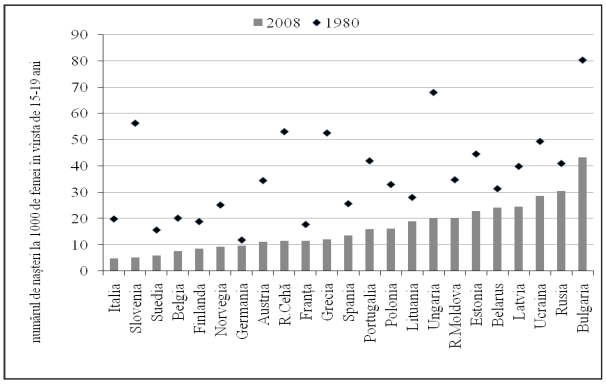

Fig. 7. Dinamica natalității la adolescenți în țările europene, anii 1980, 2008

Sursa: http://www.oecd.org/document/4/0,3746,en_2649_34637_37836996_1_1_1_1,00.html

Rezultatele cercetărilor sociologice demonstrează că natalitatea, inclusiv cea extraconjugală, la fete tinere este determinată de un șir de factori: locul de trai (urban/rural), nivelul de studii și bunăstarea materială. Astfel, în localitățile rurale, ponderea tinerelor care au devenit mame sau au fost însărcinate cu primul copil a fost de două ori mai mare decât în localitățile urbane. Proporția debutului procreativ scade în funcție de nivelul de studii și statutul material. Fetele din familiile sărace și puțin asigurate sunt supuse unui risc mai mare de a naște un copil la vârstă fragedă[3].

Gradul scăzut de utilizare a contraceptivelor contribuie la menținerea unui nivel înalt al avor-

3 Demographic and Health Surveys, Moldova. Chisinau, 2006. – c.57-58.

turilor printre tineri, care rămâne a fi o metodă importantă de prevenire a sarcinii nedorite, în pofida faptului că prezintă un risc sporit pentru sănătatea reproductivă a tinerelor. În anul 2010, în Republica Moldova au fost raportați 40 474 născuți-vii și 14 785 avorturi, rata avorturilor (avorturi per 100 născuți-vii) constituind 37; la 1000 de femei de vârsta fertilă – 15.

În ultimii ani se constată o dinamică generală pozitivă în ceea ce privește rata avorturilor la tinerele în vârstă de 15-19 ani. Însă, în comparație cu anul 2006, când s-a înregistrat cea mai scăzută valoare a ratei avorturilor la acest grup de vârstă, în ultimii doi ani se observă o creștere nesemnificativă a acestui indicator (fig. 8).

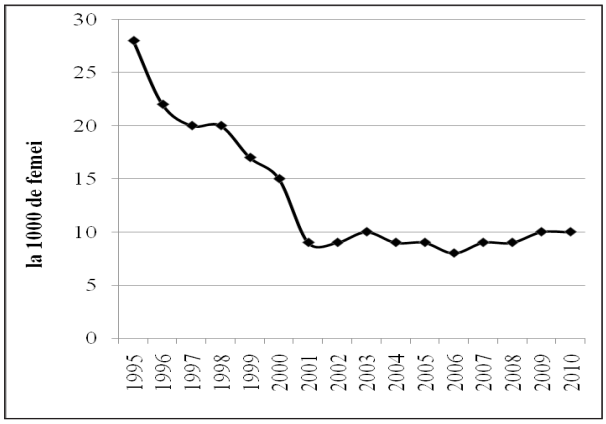

Fig.8. Dinamica ratei avorturilor la tinere în vârsta de 15-19 ani.

Sursa: Biroul Național de Statistică al RM

Astfel, prevenirea sarcinilor nedorite la fete tinere prezintă o direcție importantă în ceea ce privește reducerea numărului de nașteri extraconjugale.

Altă situație, care contribuie la creșterea natalității extraconjugale prezintă cazurile când femeia conștient ia decizia cu privirea la nașterea unui copil în afara căsătoriei. În societatea contemporană, bazată pe principiile egalității de gen, femeile au obținut o independență materială, fiind orientate spre cariera profesională, se întâmplă că nu reușesc să-și găsească un partener potrivit pentru căsătorie și rămân singure și atunci, la vârsta de peste 30-35 de ani nasc un copil „pentru sine". Însă, în structura nașterilor extraconjugale, în Republica Moldova aceste cazuri dețin o pondere relativ scăzută (înregistrați numai la cererea mamei) – 9,25% din numărul total de nașteri extraconjugale.

PROTECȚIA SOCIALĂ A COPIILOR NĂSCUȚI ÎN AFARA CĂSĂTORIEI ȘI A FAMILIILOR MONOPARENTALE

Sistemul național de protecție socială a familiei și copilului, fiind bazat pe promovarea abordărilor individualizate în alegerea formelor și măsurilor de protecție, conține două componente de bază: prestații bănești și servicii sociale.

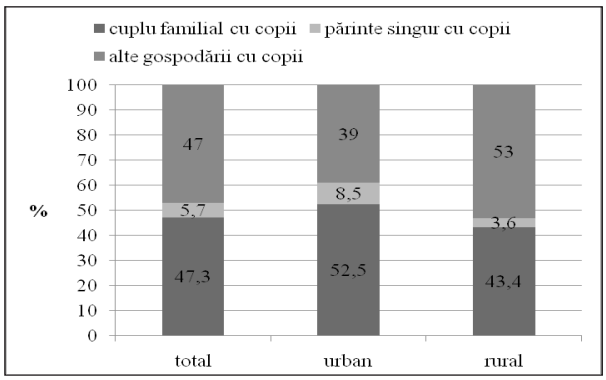

Fig. 9. Repartizarea gospodăriilor cu copii după tipul și mediul de reședință, anul 2009

Sursa: *Raportul social anual 2009./ Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Chișinău, 2010. – p.122*

Indemnizațiile adresate familiilor cu copii, reprezintă principalul suport economic din partea statului și este exprimat sub formă de plăți unice sau periodice acordate familiei pentru nașterea, îngrijirea și întreținerea copilului, în funcție de vârsta acestuia și de nivelul de venit al familiei.

Legislația Republicii Moldova cu privire la protecție socială nu stabilește statutul de mamă singură. Protecția socială tuturor familiilor cu copii este bazată pe principiul echității sociale, nu este bazată pe categorii de populație, ci pe evaluarea veniturilor gospodăriilor casnice.

Politicile familiale, precum și percepțiile culturale joacă un rol important în ceea ce privește natalitatea extraconjugală și schimbarea familiei. Unele țări încurajează căsătoriile, astfel inhibează creșterea natalității în cadrul uniunilor consensuale. Germania, de exemplu, încurajează „modelul tradițional al familiei", ceea ce își găsește reflectare în sistemul de ocrotire a sănătății, pensionare și impozitare. Statutul privilegiat al căsătoriilor este foarte important pentru femeile care doresc să rămână acasă și să se ocupe cu creșterea și educația copilului și mai puțin important pentru femeile care invers doresc să rămână în câmpul muncii și după nașterea copilului, având salarii similare cu partenerii lor. Ca rezultat al politicilor promovate, nivelul natalității în cadrul uniunilor consensuale este relativ scăzut.

Alte experiențe demonstrează că politicile familiale pot să contribuie la creșterea natalității extraconjugale. De exemplu, guvernul Franței, în anul 1976, a instituit îndemnizație lunară pentru mame singu-

re (allocation pour parent isolé) pentru creșterea copilului până la 3 ani pentru fiecare naștere succesivă. Acest lucru a provocat faptul că cuplurile în concubinaj (uniuni consensuale) cu venituri mici au fost cointeresate să-și ascundă relațiilor lor și să amâne căsătoria, cea din urmă sporind creșterea natalității extraconjugale[4].

Mamele singure se bucură de toate indemnizațiile adresate familiei și copiilor. În primul rând, acestea sunt toate indemnizațiile adresate familiilor cu copii sub formă de plăți unice sau periodice acordate familiei pentru nașterea, îngrijirea și întreținerea copilului, în funcție de vârsta acestuia și de nivelul de venit al familiei:

- indemnizația unică la nașterea primului copil (1 400 lei), indemnizația pentru nașterea fiecărui copil următor (1 700 lei) pentru persoanele asigurate și neasigurate;

- **indemnizația lunară pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani persoanelor asigurate constituie 25% din venitul mediu asigurat**, ***dar nu mai puțin de 250 lei;***

- **indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului până la vârsta *de 1,5 ani persoanelor neasigurate*** se achită în mărime de 150 lei;

- indemnizația lunară pentru întreținerea copilului cu vârsta între 1,5/3-16 ani, persoanelor asigurate și neasigurate, se stabilește în mărime de 50 lei, dacă venitul total mediu lunar pentru fiecare membru al familiei nu depășește 54 lei.

În ceea ce privește indemnizațiile pentru copii, impactul acestora asupra sărăciei gospodăriilor este nesemnificativ datorită mărimii mici ale acestor plăți, care, în final, subminează efectele direcționării. Astfel, impactul îndemnizațiilor pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 1,5-3 ani în cazul gospodăriilor neasigurate din chintila I reprezintă doar 1,1 p.p comparativ cu 7,6 p.p. pentru gospodăriile asigurate. Iar în cazul indemnizațiilor pentru întreținerea copilului în vârstă de până la 16 ani, atât pentru gospodăriile asigurate, cât și cele neasigurate din chintila I această diferență reprezintă 3,4 puncte procentuale.

Sursa: *Raportul social anual 2009./ Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Chișinău, 2010. – p.102*

4 Perelli-Harris B. at all.The educational gradient of nonmarital childbearing in Europe: emergence of a pattern of disadvantage? http://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2010-004.pdf

ASISTENȚA SOCIALĂ

Ajutorul material

Conform legii cu privire la ajutorul social, o mamă solitară poate beneficia de ajutor din partea statului asemeni oricărei alte persoane care are un venit mic. Pentru aceasta, ea poate veni la serviciul de asistență socială și conform legii să depună cerere pentru a primi ajutorul respectiv. Mărimea acestui ajutor este calculată după mai multe criterii și poate ajunge, de la câteva zeci de lei, la peste o mie, în funcție de cât de critică este situația.

Prestația de ajutor social este acordată **gospodăriilor**, recunoscând că sărăcia nu depinde numai de venitul propriu al unei persoane, dar și de venitul altor membri ai familiei, precum și de mărimea familiei și caracteristicile membrilor acesteia. Astfel, suma prestației variază în funcție de numărul membrilor familiei (adult echivalent).

În scopul eficientizării sistemului de prestații sociale și direcționării acestora către cei mai săraci, la 13 iunie 2008, Parlamentul a adoptat Legea cu privire la ajutorul social nr. 133-XVI, care are drept scop asigurarea unui venit lunar minim garantat familiilor defavorizate, prin acordarea ajutorului social, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea de asistență socială. Pentru punerea în aplicare a Legii a fost aprobat (prin Hotărârea Guvernului nr. 1167 din 16 octombrie 2008) Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată al ajutorului social. Potrivit prevederilor Legii (art. 5) de dreptul la ajutor social beneficiază familiile defavorizate, în cazul în care venitul global este mai mic decât venitul lunar minim garantat

Una dintre componentele de bază ale sistemului integrat de asistență socială o constituie Fondul republican și fondurile locale de susținere socială a populației, care acordă ajutoare materiale persoanelor socialmente vulnerabile afectate de sărăcie sau aflate în condiții deosebit de dificile pe motiv de boală, în urma unor situații excepționale. Activitatea acestor instituții publice este reglementată prin Legea Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației nr. 827- XIV din 18 februarie 2000 și prin Hotărârea Guvernului nr. 1083 din 26 octombrie 2000 privind punerea în aplicare a acestei legi. Familiile cu un singur părinte (monoparentale) prezintă o categorie a populației care beneficiază de ajutorul social.

Ajutoare materiale unice

Ajutor material pentru școlarizarea copiilor. Către începutul anului de învățământ 2009-2010, 31,7 mii familii au beneficiat de acest ajutor, în sumă totală de 10 442,45 mii lei, mărimea medie a unui ajutor a fost de 322 lei. Din bugetul Fondului republican de susținere socială a populației au fost alocate 5,0 mln. lei, din bugetul Fondului municipal de susținere socială a populației Chișinău – 4 626 mii lei, iar din acumulările fondurilor locale de susținere socială a populației – 813,45 mii lei. Printre beneficiari sunt și familiile monoparentale.

Serviciile sociale adresate familiei și copilului

Serviciile sociale primare au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate, soluționarea problemei la etapa incipientă, cu menținerea beneficiarului în familie și comunitate.

Menționăm următoarele tipuri de servicii sociale primare adresate familiilor cu copii și copiilor aflați in dificultate:

– serviciul de sprijin familial;

– serviciul de reintegrare al copilului în familie;

– servicii de zi oferite în cadrul Centrului comunitar multifuncțional.

Spectrul serviciilor sociale prestate de către centrele menționate, în dependență de tipul acestora (de zi, de plasament sau mixte) include: informare/comunicare, servicii socio-culturale, consiliere/consultanță, mediere (socio-familială, a conflictelor), psihocorecție, psihoterapie, terapie ocupațională/ateliere protejate alimentare (norma alimentară pe zi), îngrijire de zi, transport adaptat, distribuirea de ajutoare umanitare, reabilitare (kinetoterapie, fizioterapie, artterapie, meloterapie), îngrijire medicală și plasament de urgență, de scurtă/lungă durată

Centrul maternal este un serviciu de protecție a cuplului mamă – copil care asigură dreptul fiecărui copil de a-și păstra relațiile familiale, oferind mamei în dificultate posibilitatea rezolvării timpurii a problemelor apărute cu scopul de a se reintegra în familie și în comunitate. Beneficiarii direcți ai centrului maternal sunt cuplurile mamă-copil, precum și gravida în ultimul trimestru de sarcină, în situații de risc în ceea ce privește separarea copilului de familia sa.

Perioada aflării în centru a mamei și copilului este de 6 luni. În anumite cazuri, dacă în momentul evaluării, echipa multidisciplinară consideră necesar, este posibilă prelungirea duratei de plasament cu 6 luni.

Centrul maternal oferă: plasament, îngrijire medicală, servicii de asistență socială și consiliere, servicii de integrare socio-familiale.

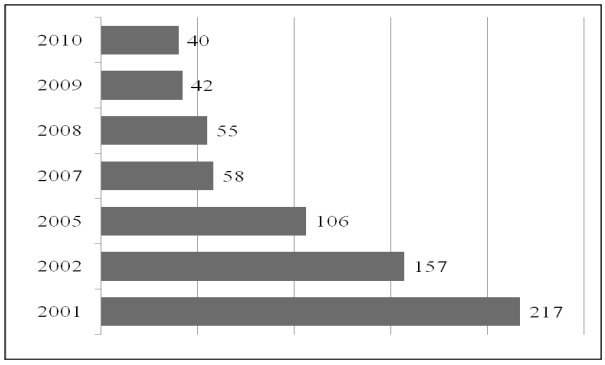

Fig. 10. Copii abandonați/refuzați la naștere, mun. Chișinău

Sursa: Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului. Raport anual, 2010. Chișinău, 2011, p.11

PROBLEMELE CU CARE SE CONFRUNTĂ MAMELE SINGURE

Una din cele mai complexe probleme pentru mamele singure o prezintă cea economică. Venitul familiei este format din venitul individual de muncă al femeii, indemnizațiile, ajutoarele sociale stabilite de stat, ajutorul rudelor și prietenilor. În perioada de îngrijire a copilului de până la 3 ani, deci când femeia este neîncadrată în câmpul muncii, este cea mai dificilă, când fără suportul material al rudelor și prietenilor este imposibil a supraviețui.

Familiile cu un singur părinte sunt supuse unui risc sporit de sărăcie. Astfel, în mediul rural cele mai vulnerabile s-au dovedit a fi gospodăriile monoparentale.

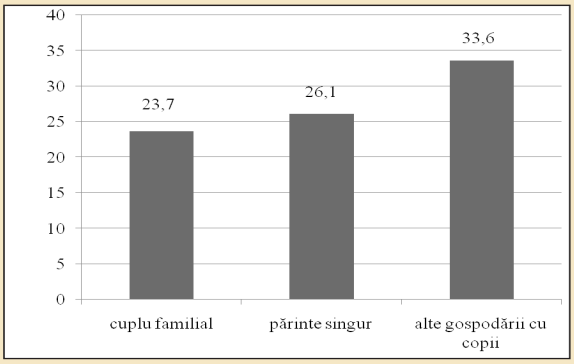

Fig. 11. Rata sărăciei absolute în funcţie de tipul gospodăriei casnice, anul 2009
Sursa: *Raportul social anual 2009./ Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Chișinău, 2010. – p.128*

Revenirea mamei singure în câmpul muncii tot nu este lipsită de greutăți. În prezent, femeile sunt prezente în majoritatea cazurilor în sfera bugetară cu nivel scăzut de remunerare. Necesitatea de a întreține un copil/copii motivează femeia să fie mai activă pe piața muncii, să-și caute un loc de muncă bine remunerat sau să caute un câștig suplimentar. Femeia-mamă, care crește un copil fără tată, are singură responsabilitatea pentru bunăstarea familiei. Unele fac față problemelor cu care se confruntă, altele au nevoie de sprijin din partea statului și a comunității. O situație precară se creează în familiile, în care mamele singure cresc un copil cu dezabilități, în special dacă copilul are nevoie de îngrijire specială și permanentă, mama neavând nici o posibilitate să-și îmbunătățească starea materială a familiei, sursa principală de venit constituind-o pensia pentru invaliditate și indemnizația pentru copil.

Necesitatea de îngrijire a copilului și lipsa ajutorului din afară, subdezvoltarea sistemului de deservire socială nu permit femeii să se manifeste în sfera profesională, responsabilitatea materială având un rol decisiv în ceea ce privește comportamentul lor.

În același timp, bunăstarea materială și deseori ocupația dublă determină faptul că funcția educativă se deplasează pe plan secundar. Chiar

cea mai responsabilă mamă nu are capacitatea să acorde o atenția cuvenită a copilului. Dezavantajele educației copilului în familie monoparentală sunt legate, în primul rând, de impactul negativ al factorilor economici. Modul de viață specific familiei cu un părinte are o influență semnificativă asupra educației și formării copilului și poate cauza comportamentul asocial al copilului. În familiile materne, băieții nu văd ca exemplu comportamentului bărbatului în familie, ceea ce provoacă formarea reprezentărilor greșite cu privire la rolurile sociale ale bărbatului: soțului și părintelui. Fetele, la fel, nu au posibilitatea să însușească modelul de comportament al femeii în familie completă: soție și mamă, dat fiind faptul că comportamentul mamei singure este determinat de lipsa soțului (altui părinte). Educației efective împiedică un șir de factori obiectivi: lipsa unei triade firești ai familiei „tata+mama+copiii"; supra ocupație la serviciu care nu permite acordarea atenției cuvenite copiilor.

La problemele de ordin economic și educativ se adaugă problemele ce țin de starea psihologică a mamelor singure. Deși, societatea contemporană a devenit foarte tolerantă față de diferite comportamente, atitudini și opinii, deseori mamele singure sunt stigmatizate, opinia celor din jur fiind una de condamnare.

Statistica demonstrează frecvența mai înaltă în familiile monoparentale a deprinderilor vicioase (fumatul, abuzul de alcool), probleme de ordin social, menaj și locuință, nerespectarea normelor igienice de viață, adresabilitatea scăzută la serviciile medicale în cazul maladiei copiilor, autotratamentul etc.

Practici pozitive

Campania de colectări de fonduri pentru susținerea căminului social destinat cuplului părinte-copil "Ajută-mă să rămân cu mama!", a venit ca o soluție din partea EveryChild Moldova și a fost lansată la începutul lunii iunie, 2010 și este în deplină desfășurare. Până acum am reușit să colectăm aproape 180 mii lei, bani care vor fi utilizați pentru menținerea serviciului și susținerea copiilor aflați în risc de abandon.

Căminul social destinat cuplului părinte-copil prestează servicii sociale de tip familial, cu caracter temporar pentru patru cupluri părinte-copil.

Acest serviciu social a fost dezvoltat de EveryChild Moldova în cadrul proiectului „Prevenirea abandonului copilului la naștere" cu suportul a Andreas David Foundation și Medicore Foundation. Acest proiect a avut ca scop dezvoltarea serviciilor de prevenire a abandonului copilului după naștere în Maternități și Spitale de copii, dezvoltând serviciul rezidențial durabil pentru a susține mamele și copiii acestora în perioada de după naștere, consolidarea suportului comunitar pentru cuplurile-beneficiare ale Căminului Social și prevenirea abandonului copilului.

În maternitatea Republicană din Chișinău a fost consolidată o echipă multidisciplinară (asistent social, psiholog și jurist) pentru a oferi un complex de servicii sociale mamelor care sunt în risc de a-și abandona copiii. Unul dintre aspectele importante ale acestui proiect a fost consolidarea capacităților lucrătorilor medicali pentru a minimaliza atitudinea lor negativă față de beneficiarele care intenționau să-și abandoneze copilul după naștere.

Sursa: http://www.everychild.md/

PLATFORMA DE DISCUȚII: OPINIA SPECIALIȘTILOR

OPINIA JURISTULUI

Drepturile juridice ale copiilor extraconjugali

Tatiana Catan, avocat

„Copiii în afara căsătoriei au și trebuie să beneficieze de aceleași drepturi ca și copiii din cadrul unei familii. Aceasta este prevăzut expres în articolul 50 al Codului Familiei.

Una dintre cele mai mari probleme pentru mamele solitare și viitorii copii din afara căsătoriei este stabilirea paternității. În R. Moldova nu există un laborator sau un specialist autorizat care să facă expertiza genetică pentru stabilirea paternității. Acestea trebuiesc făcute în străinătate, durează aproximativ două luni și sunt costisitoare, aproximativ 1000 dolari. Mai cu seamă scumpe pentru femeile solitare a căror situație financiară nu le permite să facă aceste teste. Soluționarea acestor probleme nu ar admite situația de a avea atâtea mame solitare.

Chiar și după obținerea expertizei genetice, procesul de stabilire a paternității este unul anevoios și costisitor, or nu toate mamele solitare își permit să umble prin instanțe de judecată, să achite serviciile unui avocat, deloc ieftine.

Și mai grav este că multe femei nu cunosc cum și-ar putea apăra drepturile sau obține susținerea financiară a tatălui copilului pentru creșterea și educarea copilului.

Legislația prevede că copiilor din afara căsătoriilor, automat după naștere li se stabilește filiera maternă, iar cea paternă se stabilește în baza unei declarații a tatălui depusă la Oficiul Stării Civile și o confirmare a mamei asupra acestui fapt.

Un alt subiect de discuție sunt copiii a căror tați sunt cetățeni străini. Au fost cazuri când aceștia au furat copiii pentru ai scoate din țară în scopul ducerii acestora în țara de baștină a tatălui.

Dacă este să vorbim de atitudinea societății față de copiii în afara căsătoriei și a mamelor solitare, aceste cazuri nu mai sunt blamate atât în urbe, cât și în sate, excepție fiind, posibil unele localități mici.

Pentru copiii în afara familiei sunt prevăzute anumite indemnizații din partea statului, ceea ce reprezintă o susținere oarecare pentru mamele solitare.

Copilul în afara căsătoriei, la fel ca și cei a căror părinți au trăit în concubinaj sau sunt divorțați au dreptul să-și cunoască ambii părinți, să comunice cu aceștia, or sunt foarte dese cazurile când sunt create impedimente în comunicarea sau cunoașterea unuia dintre părinți.

Merită de menționat că în ultima perioadă, în R. Moldova, crește numărul femeilor emancipate

care își doresc un copil în afara căsătoriei. Acestea intenționat nu comunică tatălui copilului despre existența acestuia în vederea evitării unor situații de șantaj, probleme la ieșirea din țară împreună cu copilul etc.

OPINIA MEDICULUI

Prevenirea abandonului maternal: Casa de plasament

Liviu Tăutu, directorul Centrului Perinatologic, rnul Hîncești

În raionul Hîncești, pe parcursul anului 2010 au fost 1 029 nașteri, dintre care 31 a mamelor solitare. Șase dintre acestea au beneficiat de serviciile Casei de plasament din raionul Hîncești. Vârsta femeilor care devin mame solitare variază de la 16 la 22 ani.

Situația cu mamele solitare este de obicei de două tipuri: fie starea materială este bună și aceasta și-a dorit acest copil, îl naște și pleacă cu el acasă decisă să-i acorde toată atenția pentru al crește cât mai bine posibil; fie situația materială, familiară și psiho-emoțională a mamei solitare este extrem de dificilă, astfel că aceasta nu este decisă dacă să ia copilul acasă sau să-l abandoneze. Din păcate aceste cazuri sunt mult mai frecvente comparativ cu primele. De aceea, chiar din maternitate se duce un lucru educativ enorm cu mamele din grupa de risc de abandon a copiilor. Mai întâi se discută cu părinții acestora pentru ai convinge să accepte mama cu copilul, dar concomitent se lucrează și cu femeia. Dacă acest caz nu se rezolvă pe parcursul a maxim șapte zile – perioada de aflare a femeii în maternitate, aceasta cu copilul sunt transferați în casa de plasament, unde le sunt oferite toate condițiile și asistența necesară pentru îngrijirea copilului, dar și suportul psihologic necesar mamei.

Perioada medie de soluționare a acestor cazuri este de două luni, timp în care, angajații casei de plasament soluționează și problemele ce țin de actele mamei și copilului. În acest scop conlucrăm strâns cu reprezentanții Oficiului Stării Civile raional pentru a perfecta actele necesare copilului (certificatul de naștere), secției de pașapoarte raionale pentru ai face actele ce-i lipsesc mamei (certificat de naștere, buletin de identitate), serviciile de tutelă curatelă raionale pentru a întocmi toate actele necesare pentru obținerea unei indemnizații pentru copil.

Per ansamblu se face un lucru enorm pentru neadmiterea cazurilor de abandon în rândul mamelor solitare. Astfel, pe parcursul ultimilor 3-4 ani, în raionul Hîncești a fost doar un singur caz de abandon. Această cifră era în creștere în perioada anilor 1995-2005, înregistrând o tendință de scădere începând cu anul 2007.

Aceasta datorită lucrului care se face la nivel de educație de către personalul medical în centrele medicale dar și în școli, datorită mass-media care în ultimul timp tot mai mult acordă atenție acestor subiecte, lucrului administrațiilor publice locale care intervin în prevenirea cazurilor de abandon, precum și lucrului asistenților sociali.

În cazurile mamelor solitare, ne străduim să păstrăm alimentația naturală pentru făt, în primul rând pentru sănătatea copilului dar și pentru evitarea unor costuri suplimentare pentru alimentația artificială. Chiar dacă copilul mănâncă arti-

ficial, statul acordă aceste suplimente alimentare gratuit pentru acești copii. De asemenea, lucrătorul medical ține la evidență strictă aceste cazuri de risc sporit.

Pentru 125 mii populație a raionului Hîncești, acestea sunt rezultate foarte bune în prevenirea abandonului maternal.

OPINIA FUNCȚIONARULUI PUBLIC

Centrele de plasament temporar

Angela Ganea, șefa secției Reintegrarea familiei și adopții din cadrul Direcției municipale pentru protecția copiilor.

În Chișinău sunt trei instituții care plasează mamele cu risc de abandon, două din partea statului și una finanțată și susținută de Every Child. Sperăm că până la finele acestui an, organizația religioasă "Diaconia" să mai creeze încă un Centru de plasament pentru mamele cu risc de abandon, cu o capacitate de 10 locuri.

Pentru a identifica mamele cu risc de abandon, avem un mecanism de lucru cu trei maternități din municipiul Chișinău. Astfel, specialiștii noștri merg în maternități zilnic și lucrează cu cazurile identificate cu un potențial risc de abandon. Dacă femeia este din raioanele R. Moldova, atunci aceasta este transferată în raionul de origine, deoarece în raioanele țării, de asemenea, sunt create astfel de centre de plasament. Din câte cunosc avem centre de plasament pentru mamele cu risc de abandon în Drochia, Ungheni, Cahul, Căușeni, Hâncești.

Pe parcursul anului 2010, am oferit asistență în 61 de cazuri cu risc de abandon, 23 dintre acestea au fost soluționate cu succes. În 11 dintre cazuri mama a refuzat copilul, 7- l-au abandonat, iar 20 de copii sunt în instituții de plasament.

Chiar dacă în final, mama refuză copilul, dar până la această decizie a petrecut câteva luni cu fătul, noi oricum ne bucurăm, deoarece acest copil a fost hrănit la sân și a avut parte de atenția mamei în această perioadă.

Ideea cu centrele de plasament este una extraordinară, dar totuși ar trebui să se pună mai mult accentul pe prevenirea unor astfel de cazuri. Aceasta ar implica prezența unor programe separate, lucrul specialiștilor la etape anterioare gravidității. Mai cu seamă acest lucru trebuie făcut în localitățile rurale, unde se întâmplă 60 la sută dintre cazurile cu risc de abandon. De asemenea, trebuie dezvoltate serviciile de reintegrare a mamei după părăsirea centrului de plasament. Noi acordăm asistența necesară, convingem mama să ia copilul, dar după asta, la domiciliul femeii pot fi diverse condiții care să perturbeze această decizie, mai ales că tânăra mamă are o stare psihico-emoțională nu tocmai stabilă. De asemenea, trebuie pus accentul pe serviciile comunitare accesibile în acest sens și poate un număr de telefon la acare ar putea apela aceste mame.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Răspândirea uniunilor consensuale (căsătoriilor neînregistrate) și a nașterilor extraconjugale prezintă una din provocările contemporane pentru politici socio-demografice și necesită o reacție respectivă din partea statului și a societății.

Analiza natalității extraconjugale în funcție de vârsta mamei și rangul nașterii demonstrează concentrarea acestora la cele mai tinere grupuri de vârstă, precum și la mamele din grupuri de vârstă mature cu rangul de naștere mai înalt. Aceste grupuri necesită o atenție deosebită, dat fiind faptul că primul grup formează mamele tinere dependente economic, care numai având susținerea din partea rudelor pot evita riscul sărăciei. În cel de al doilea grup se constată probabilitatea înaltă a nașterii copilului în căsătoria neînregistrată, probabil, într-o familie social-vulnerabilă (marginală), care are nevoie de tutelă socială și susținere materială.

Reieșind din tendințele actule ale natalității trebuie să se țină cont că majoritatea copiilor în Republica Moldova se nasc în cadrul căsătoriilor înregistrate și mai puțin de jumătate din copiii „extraconjugali" - în căsătorii neînregistrate (de facto). Astfel, politicile demografice trebuie să promoveze institutul căsătoriei bazat pe dragoste, respect reciproc, fidelitate și egalitate de gen, care prezintă celula familiei tradiționale moldovenești și reproducerii populației. O importanță deosebită urmează să fie acordată asigurării principiului autonomiei vieții individului, creării condițiilor favorabile pentru alegerea liberă a modelului comportamental, inclusiv în sfera relațiilor conjugale și familiale.

Rezolvarea problemei creșterii natalității extraconjugale este legată de promovarea valorilor familie și modificarea comportamentului nupțial. Reieșind din aceste considerente o direcție importantă a politicilor familiale prezintă încurajarea tinerilor pentru formarea familiei și înregistrarea căsătoriei, pregătirea tinerilor pentru viața de familie.

Cum a fost menționat mai sus, una din cele mai mari probleme pentru familiile monoparentale este cea materială. Sistemul actual de protecție socială a familiilor cu copii este bazat pe evaluarea veniturilor gospodăriei casnice, ceea ce asigură respectarea principiului echității sociale. Problema constă în faptul că cuantumul indemnizațiilor și ajutoarelor sociale acordate familiilor, inclusiv monoparentale, este mic și nu influențează semnificativ veniturile familiei. Evident îmbunătățirea în acest domeniu poate fi obținută numai pe măsura creșterii economice, majorării treptate a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii.

Totodată, indemnizațiile și diferite plăți sociale pentru familiile cu copii trebuie să fie un supliment la sursa principală de ameliorare a condițiilor de viață a familiei – venitul de la activitatea economică. Scopul lor constă în atenuarea diferențelor dintre diferite categorii de familii, și nu asigurarea lor materială. De aceea, fără creștere

esențială a salariilor va fi imposibil de a obține creșterea autonomiei familiilor. În afară de aceasta, acest lucru este foarte important, în special pentru tineri, în ceea ce privește sporirea gradului de încredere în ziua de mâine.

O direcție importantă în ameliorarea situației familiilor monoparentale ține de crearea condițiilor favorabile pentru îmbinarea activității profesionale și funcției părintești a mamei singure. În prezent sunt cazuri frecvente când mamelor cu copii li se refuză angajarea în câmpul muncii din diferite motive. Reieșind din acestea este necesar de a amplifica controlul în ceea ce privește respectarea garanțiilor femeilor însărcinate și lucrătorilor cu copii în cadrul întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor de toate tipurile de proprietate.

Pentru stimularea activității economice a femeii este important de a dezvolta sistemul de instituții și servicii în domeniul educației extrafamiliale, de a asigura accesibilitatea acestora.

Luând în considerare nivelul înalt al nașterilor extraconjugale la fetele cu vârsta de până la 20 de ani, o direcție importantă pentru prevenirea sarcinilor nedorite o prezintă educația pentru viața de familie cu accent pe planificare familială și diferite tipuri de contracepție (în școli/licee/școli profesionale, spitale, biblioteci, centre comunitare), în special în mediul rural. Seminare speciale pentru părinții adolescenților cu privire la dezvoltarea abilităților ce țin de comunicarea armonioasă cu copii, formarea practicilor adecvate în domeniul educației sexuale.

De asemenea, sunt necesare următoarele:

- Educarea și informarea cu privire la consecințele abandonului copilului și consecințele creșterii în orfelinate (prin mass-media, seminare speciale cu invitarea specialiștilor, copiilor orfani);

- Dezvoltarea serviciilor comunitare pentru mame-singure;

- Acordarea ajutorului mamelor-adolescente/părinților adolescenți, în special în ceea ce privește continuarea studiilor și pregătirea profesională;

- Implicarea largă a tuturor actorilor sociali în promovarea valorilor familiale și educație pentru viața de familie (familii, școli, colegii, mass-media, biserica etc.).

REFERINȚE

1. Hotărârea Guvernului RM cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii nr.1478 din 15.11.2002 cu modificările ulterioare.

2. CODUL FAMILIEI AL REPUBLICII MOLDOVA. Legea nr.1316-XIV din 26.10.2000

3. Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei din 15.10.1975, Tratate internaționale, ediția oficială, Chișinău, 2006, volumul 35, pag.51.

4. Mihaela Robila, Politica Familială pentru Republica Moldova, 2010. http://demografie.md/files/1524_politici_familiale.pdf

5. Olga Gagauz „Natalitatea extraconjugală în contextul tendințelor demografice europene", revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2010, nr.2, p.87-97.

6. Raportul social anual 2009./ Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Chișinău, 2010. - 193 p.

7. Raportul național de dezvoltare umană 2010/2011. Republica Moldova de la excluziune socială la o dezvoltare umană incluzivă. Chișinău, 2011. 168 p.

8. Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului. Raport anual, 2010. Chișinău, 2011, 28 p.

9. Demographic and Health Surveys, Moldova. Chisinau, 2006. – c.57-58.

10. Perelli-Harris B. at all.The educational gradient of nonmarital childbearing in Europe: emergence of a pattern of disadvantage? http://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2010-004.pdf

11. Perelli-Harris B., Sigle-Rushton W., Lappegard T.Examining nonmarital childbearing in Europe: How does union context differ across countries? http://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2009-021.pdf

12. Захаров С. Перспективы рождаемости в России: второй демографический переход // Отечественные записки, 2005, № 3, p. 130.

13. Здоровье и развитие молодежи. Исследование знаний, отношений и практик молодежи. Кишинэу, p.60-61

NOTE:

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

Knowledge creating development

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”
str. Iacob Hîncu 10/1, Chișinău
MD-2005 Republica Moldova
373 / 22 221844 tel
373 / 22 245714 fax
office@viitorul.org
www.viitorul.org